

LUND UNIVERSITY

EU:s Östliga partnerskap tappar fart

Lennhag, Mi; Nowak, Mattias

Published in:
Svensk-Polsk Bulletin

2010

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Lennhag, M., & Nowak, M. (2010). EU:s Östliga partnerskap tappar fart. *Svensk-Polsk Bulletin*.

Total number of authors:
2

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

EU:s Östliga partnerskap tappar fart

När Carl Bildt och Radosław Sikorski tillsammans föreslog att EU skulle arbeta för det Östliga partnerskapet blev entusiasmen stor.

Sedan tycks frågan ha hamnat i bakvattnet – när Lissabonfördraget väl var undertecknat måste EU hantera den globala finanskrisen och det besvärliga klimatmötet i Köpenhamn.

Så vad har hänt med Östligt partnerskap – och varför? Mi Lennhag och Mattias Nowak diskuterar frågan.

För snart två år sedan initierade Sveriges och Polens utrikesministrar Carl Bildt och Radosław Sikorski gemensamt EU:s nya så kallade Östliga partnerskap. De berörda länderna avsågs bli Ukraina, Vitryssland, Moldavien, Georgien, Armenien och Azerbajdzjan. I början av svenska ordförandeskapet i EU, d.v.s. under andra halvåret 2009, artulerades i polska medier stora förhoppningar om att Sverige i sin ledarroll i EU skulle fokusera på och stärka detta EU:s nya samarbetsprogram för Östeuropa. Samtidigt har frågan dock tappat betydligt i fokus, både inom svensk utrikespolitik och i den svenska medierapporteringen.

Grannskapspolitiken

Syftet med det Östliga partnerskapet var att komplettera de samarbetsprogram som redan fanns mellan EU och grannregionerna. Ett sådant i sammanhanget relevant program är den europeiska Grannskapspolitiken (European Neighbourhood Policy), som berör EU:s relationer med grannländer i Östeuropa, i södra Kaukasus och söder om Medelhavet. Totalt omfattas femton länder samt den palestinska myndigheten.

Det Östliga partnerskapet fokuserar på frågor som frihandel, slopade visumkrav och energiförsörjning, vilket är

Mi Lennhag är doktorand i statsvetenskap vid Lunds universitet och skriver om post-sovjetisk korruption.

Mattias Nowak är doktorand i Öst- och Centraleuropakunskap vid Lunds universitet och arbetar med en avhandling om polsk konservatism.

ämnen som även i olika grad redan omfattades av Grannskapspolitiken.

Medlemskapsperspektiv

Kritik framfördes under 2007 och 2008 från de länder som inkluderas av Grannskapspolitiken – och främst från Ukraina. Kritiken gick ut på att de östeuropeiska länderna låg långt före vissa av partnerländerna i exempelvis Nordafrika vad gällde utveckling, modernisering och EU-anpassning.

Ukraina gick under april 2008 även officiellt ut och klargjorde att landet inte längre avsåg delta i Grannskapspolitikens möten, då man inte ville ingå i samma grupp som länder vilka helt saknade medlemskapsperspektiv för EU. Kritiska röster har i det sammanhanget framhållit att Grannskapspolitiken i praktiken är ett alternativ – snarare än komplement – till utvidgningsprocessen, vilket alltså upprört ett land som Ukraina som vid den här tidpunkten förde en EU-vänlig politik.

Samtidigt visade Frankrikes president under den franska ordförandeperioden i EU (andra halvåret 2008) sitt stöd för ökat samarbete med länderna kring Medelhavet, snarare än att fokusera på utvidgningsfrågan och de östeuropeiska länderna. Detta till trots skrev Carl Bildt på sin blogg i september 2008, strax efter sitt stadsbesök i Kiev, att ”de uppskattande orden om Sveriges politik var påfallande varma”, särskilt vad gällde det polsk-svenska initiativet om ett östligt partnerskap.

Finanskris som hinder

Redan i samband med igångsättandet av det Östliga partnerskapet våren 2008 lyftes ett antal problem inom EU-kretsen. När de tjugosju EU-länderna träffades i Prag i maj 2008 för att signera avtalet, representerades flera av de stora nationerna såsom Storbritannien, Frankrike och Italien inte av sina stats- eller regeringschefer. Det var alltså långt ifrån okontroversiellt med en ytterligare östutvidgning, som skulle leda till att EU:s centrum ”flyttades” längre österut från tunga aktörer som Frankrike och Tyskland.

Flera EU-länder har de senaste åren, i en tid av finansiell tillbakagång och instabilitet, förhållit sig alltmer tveksamma till ännu ett kostsamt projekt som det Östliga partnerskapet faktiskt är ett bra exempel på. I ett större perspektiv är man ambivalent även till fortsatt utvidgning av unionen. Viljan att ekonomiskt stödja områden utanför EU har kanske aldrig varit svagare.

Slopat visumkrav

Initiativet om det Östliga partnerskapet mottogs redan i början halvhjärtat, så även i det annars utvidgningsvänliga Tyskland. Frankrikes president Nicolas Sarkozy ägnade under den franska ordförandeperioden och sommaren 2008 betydligt mer kraft åt Frankrikes lansering av en Medelhavsunion.

Inom EU finns stora motsättningar vad gäller visumkrav för inresa till unionens länder. Nyare medlemsstater, med Polen i spetsen, skulle gärna ge de östliga grannarna ett perspektiv om slopade visumkrav. Många gamla medlemsstater är däremot mer försiktiga med sådana löften. Den officiella europeiska deklarationstexten är en kompromiss, där formuleringarna gör klart att vissa delmål måste uppfyllas för att visumkrav i ett långsiktigt perspektiv ska kunna avskaffas.

Parallellt har en diskussion förts om hur mycket man kan utmana Ryssland genom att knyta närmare band med

forna sovjetrepubliker. Vissa meFortsättning från föregående sida
nar att projektet med det Östliga partnerskapet snarare skapar än löser problem med politisk instabilitet och regionala konflikter.

Polska förhoppningar

I centrum för Sveriges ordförandeskapsprioriteringar för 2009 stod den ekonomiska och finansiella krisen samt utformandet av ett nytt globalt klimatavtal. Ytterst lite om det av Bildt och Sikorski gemensamt lanserade förslaget blev sagt i samband med att prioriteringarna för det svenska ordförandeskapet presenterades.

I Polens största dagstidningar framhölls fortfarande under hösten – d.v.s. när Sveriges ordförandeskap redan var igång – förväntningar om att Sverige skulle fokusera på det ursprungligen gemensamma svensk-polska initiativet. Vidare framhölls förhoppningar om att Sverige skulle inta en diplomatisk roll och övertyga Ryssland om projektets neutralitet, d.v.s. att det inte var avsett som ett hot mot Moskva. Att dessa förhoppningar var så pass ton-givande kan verka förvånande.

Medan man under hösten 2008 och våren 2009 i Polens största dagstidningar kunde läsa rubriker om ”den polska diplomatins succé”, så tonades optimismen och förhoppningarna ner något mot slutet av det svenska ordförandeskapet. Entusiastiska ord försvann inte från den journalistiska retoriken, men mediebevakningen avtog.

Samtidigt skrevs mer om att den politiska utvecklingen i Ukraina kunde medföra växande hinder för EU:s samarbete med dess östliga grannländer. Under slutet av 2009 och i början av 2010 uttrycktes i polska medier en växande besvikelse över att varken Ukrainas eller Vitrysslands politik – trots det Östliga partnerskapets igångsättande – tycks komma ”närmare EU”.

Avstannat projekt

De polska medierna är idag inte lika enhetliga som för ett år sedan, och optimism blandas med pessimistiska utsagor. Dock kvarstår ett allmänt och stort intresse för alla de frågor och idéer, vilka lyfts fram och diskuterats i Bildts och Sikorskis ursprungliga initiativ. Det är uppenbart att frågan om det Östliga partnerskapet inte vunnit så stort gehör och genomslag som många både hoppats och trott. Frågor som finanskris och miljö har dominerat EU-debatt och medierapportering.

Man skulle kunna anta att syftet med Bildt och Sikorskis gemensamma initiativ var att lyfta fram frågan om de östliga grannländernas problem inom den redan existerande Grannskapspolitiken, vilket i så fall till viss del har fallit väl ut. Exempelvis har medvetenheten om EU:s nuvarande visumkrav, tack vare det Östliga partnerskapet, åter hamnat på agendan. En annan fråga som diskuterats allt mer under 2009 var Ukrainas tidigare uttryckta önskan om medlemskapsperspektiv, även om den frågan ter sig mer osäker efter Janukovitjs seger i presidentvalet under februari 2010.

Mi Lennhag
Mattis Nowak

